

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Hallintovaliokunta perjantai 20.02.2026 klo 11.15 / VNS 6/2025 vp / Lausuntopyyntö

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen lausunto valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteosta

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Länsi-Uudenmaan pelastuslaitokselta kirjallista asiantuntijalausuntoa sisäisen turvallisuuden selonteosta.

Sisäisen turvallisuuden selonteko määrittää sisäisen turvallisuuden politiikan tärkeimmäksi päämääräksi sen varmistamisen, että Suomi on luottamuksen yhteiskunta, jossa toteutuvat turvallisuus ja oikeudenmukaisuus kaikissa oloissa. Asiakirjassa sisäisellä turvallisuudella tarkoitetaan yhteiskunnan ominaisuuksia, joiden ansiosta ihmiset voivat nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista ilman rikollisuudesta, häiriöistä, onnettomuuksista ja niihin rinnastettavista kansallisista ja kansainvälisistä ilmiöistä johtuvaa pelkoa tai turvattomuutta.

Näillä edellä mainituilla määrittäyksillä sekä tavoiteasetannalla asiakirja osaltaan pyrkii tarkoituksenmukaisella tavalla ylläpitämään ja tukemaan henkistä kriisinkestävyttä vahvistavaa luottamuksen yhteiskuntaa. Yksilöiden tulee voida kokea olevansa kyvykäs toimija sekä tuntea voivansa säilyttää hallinnan koskien omaa turvallisuuttaan, terveyttä ja hyvinvointiaan.

Selonteko kuvaa hyvin sisäistä turvallisuutta vaarantavat uhat ja riskit. Suomen sisäisen turvallisuuden politiikan tärkeimpänä päämääränä on varmistaa, että Suomi on luottamuksen yhteiskunta, jossa toteutuvat turvallisuus ja oikeudenmukaisuus kaikissa oloissa. Sisäisellä turvallisuudella tarkoitetaan niitä yhteiskunnan ominaisuuksia, joiden johdosta ihmiset voivat nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista ilman rikollisuudesta, häiriöistä, onnettomuuksista ja niihin rinnastettavista kansallisista ja kansainvälisistä ilmiöistä johtuvaa pelkoa tai turvattomuutta.

Arjen turvallisuudesta selonteossa on kirjattu:

Arjen turvallisuuspalveluiden laadukas tuottaminen lisää väestön luottamusta ja turvallisuuden kokemusta sekä luo perustan vakaviin häiriötilanteisiin vastaamiselle. Ihmisten tulee saada jatkossakin hätätilanteissa apua ja asiansa hoidettua viranomaisessa ilman tarpeetonta viivytystä.

Selonteko korostaa asianmukaisesti arjen turvallisuuspalveluiden laadukkaan tuottamisen merkitystä väestön luottamuksen ja turvallisuuden kokemuksen sellaisena perustana, mikä luo pohjan vakaviin häiriötilanteisiin vastaamiselle. Arjen turvallisuuspalveluilla viitataan ihmisten tarpeeseen saada hätätilanteissa apua ja asiansa hoidettua viranomaisessa ilman tarpeetonta viivytystä.

Selonteossa jää sosiaali- ja terveystoimeen liittyvät haasteet ohueksi. Ensihoitopalvelut eivät näy missään roolissa eikä sosiaali- ja kriisipäivystysten tarve. Päihteet ja huumeet on tuotu riskinä selonteossa samoin ikääntymisen luoma tapaturmariski, mutta asumisen muu turvallisuus jää vähälle.

Selonteossa todetaan erityisesti sopimuspalokunnilla olevan merkittävä rooli ensivastetoimijoina ja pelastuspalvelujen tuottajina. Selonteon mukaan sopimuspalokuntien toimintaedellytyksistä tulee huolehtia. Väestön ikääntyessä ja väestön muuttaessa kaupunkeihin, olisi konkreettisempi, ohjaava linjaus tarvittavista toimenpiteistä ollut vahvempi kuin pelkkä merkityksen korostaminen.

Kahdeksas painopiste on voimakkaasti keskittynyt sinänsä erittäin tärkeisiin siviiliväestön suojaamisen kysymyksiin laajoissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jolloin arjen turvallisuuden vahvistaminen em. palvelujen osalta jää vaille ansaitsemaansa huomiota.

Huoltovarmuus nousee selonteossa hyvin esille:

Väestönsuojelun toiminnallisten valmiuksien tulee olla ajantasaisia, yhteen sovitettuja sekä harjoiteltuja eri viranomaisten kesken. Suunnitelmien ajantasaisuus, osaaminen ja materiaalsen varautuminen tulee kyetä varmistamaan jo normaalioloissa. Sisäisen turvallisuuden viranomaisten materiaalsen varautuminen ja huoltovarmuus eivät kaikilta osin vastaa häiriötilanteiden ja poikkeusolojen asettamia vaatimuksia. Väestönsuojelun kehittämisessä hyödynnetään muun muassa Ukrainasta saatuja oppeja.

Sosiaali- ja terveystoimen uudet säädösisällöt koskien vaatimuksia kaluston siirrettävyydestä, reservin vahvistamisesta, käytettävien tilojen suojaustason vahvistamisesta sekä palveluverkon muunneltavuudesta turvallisuustilanteen vaatimusten mukaisesti koskevat varmuudella myös pelastustoimen palveluita, mutta vähintäänkin osin myös muuta hallintoa. Tässä mielessä eteneminen kohti turvallisuustilanteen edellyttämää varautumisen tasoa koko hallinnon osalta on vasta alussa.

Selonteossa korostetaan viranomaisvastuiden rinnalla ihmisten sitoutuneisuutta omatoimiseen varautumiseen. Väestönsuojien osalta tilanne on mahdollisesti parantumassa viime vuosina julkaistujen opasaineistojen myötä, mutta toisaalta aineisto on osittanut merkittävän tuen tarpeen kiinteistöissä, joissa on korjausvelkaa väestönsuojien osalta. On hyvin todennäköistä, että asianmukainen ylläpidon tuki sekä oikea toiminta taloyhtiön väestönsuojan käyttöönottilanteessa edellyttäisi nimetyn suojanhoitajan. Tämän vuoksi lainsäädäntöön kirjattua vaatimusta asiasta on huolellisesti arvioitava. Lisäksi selonteossa mainittu tavoite väestön monikanavaisen varoittamisen mahdollistamisesta on erittäin perusteltu ja asia tulee viivytyksettä saattaa kuntoon.

Pelastus- ja ensihoitopalveluiden rooli varautumisessa

Selonteossa kohdassa toimenpiteet ja linjaukset sekä lainsäädännön ja toimivaltuuksien kehittäminen todetaan, että pelastustoimen viranomaisten suorituskykyä tulisi edelleen kehittää vastaamaan paremmin toimintaympäristön muutokseen, ottaen huomioon pelastusviranomaisten kyvyn huolehtia siviiliväestöön kohdistuviin uhkiin varautumisesta ja sen edellyttämistä järjestelyistä. Vähemmälle on jäänyt ensihoitopalveluiden rooli.

Pelastus- ja ensihoitopalvelut muodostavat olennaisen osan valtakunnan normaaliajan ja poikkeusolojen varautumista, sekä näin tukevat osaltaan kansallista turvallisuutta. Palvelutuotannon ohella myös toimipisteverkolla on keskeinen merkitys alueellisen toimintakyvyn, vasteaikojen ja kriittisen infrastruktuurin jatkuvuuden kannalta. Korostamme, että muuttunut turvallisuusympäristö ja viime vuosina tunnistetut uudet uhkakuvat edellyttävät entistä systemaattisempaa tarkastelua pelastus- ja ensihoitopalveluiden aseman vahvistamiseksi osana kansallista kokonaisturvallisuutta.

Toimipisteiden rakentamislupien asiakirjojen suojaaminen

Haluamme kiinnittää huomiota siihen, että pelastus- ja ensihoitopalveluiden toimipisteisiin liittyvien rakentamislupien asiakirjojen suojaukseen ei ole nykyisellään kiinnitetty riittävää huomiota kansallisen turvallisuuden näkökulmasta. Vallitseva tulkintakäytäntö ei ole ollut sellainen, että kyseisten asiakirjojen oikeudeton paljastuminen tai käyttö aiheuttaisi vahinkoa tiedonhallintalain tai siihen rinnastettavien säädösten tarkoittamalla tavalla Suomen turvallisuudelle.

Nykyisen turvallisuustilanteen valossa on ilmeistä, että pelastus- ja ensihoitopalveluiden toimipisteisiin liittyvissä asiakirjoissa – kuten rakennus- ja varautumissuunnitelmissa, teknisissä ratkaisuissa sekä tilojen operatiivisissa valmiuksissa – on tietoja, jotka voivat olla kriittisiä kansallisen turvallisuuden kannalta.

Säädösten uudelleenarvioinnin tarve

Pidämme välttämättömänä, että selonteossa tuodaan esiin tarve tiedonhallintalain, pelastuslain ja rakentamista koskevien säädösten uudelleen tarkastelulle. Nämä tarkastelut tulee kirjata selonteon johtopäätöksiin ja viedä eteenpäin säädösten uudistusten yhteydessä pikaisella aikataululla.

Pelastus- ja ensihoitopalveluiden resurssiasiakirjat sekä toimitilaverkkoon liittyvät suunnitelma- ja rakentamisasiakirjat sisältävät yhteiskunnan varautumiseen liittyviä tietoja, joiden tulee kuulua turvallisuusluokitteluasetuksen mukaisten asiakirjojen piiriin.

Rakentamisen kaavamerkinnät ja vaatimukset

Esitämme, että selonteon jatkotoimissa arvioidaan kaavoitusta koskevien säädösten osalta pelastus- ja ensihoitopalveluiden toimitiloihin liittyvät kaavamerkintöjen ja -vaatimusten muutostarpeet. Tilojen suunnittelussa ja kaavoituksessa tulee ottaa huomioon:

- poikkeusoloihin varautuminen
- kriittisten toimintojen jatkuvuus
- kansallisen turvallisuuden näkökulmat
- toimitilojen fyysinen ja tekninen suojaustaso.

Näiden tavoitteiden toteuttaminen edellyttää, että kaavoitus ei merkittävästi vaikeuta pelastus- ja ensihoitopalveluiden toimitilojen rakentamista ja että säädösten tulee mahdollistaa kansallisen turvallisuuden kannalta kriittisten tilojen toteuttaminen myös mahdollisista valituksista huolimatta.

Vertailu puolustustilojen rakentamissäädöksiin

Pidämme tärkeänä, että pelastus- ja ensihoitopalveluiden toimitiloille suoritettavassa säädös- ja suojaustarkastelussa tehdään vertailu nykyisiin puolustustilojen rakentamissäädöksiin. Tavoitteena tulee olla yhtenäisen ja turvallisuustasoltaan yhtäläisen menettelyn luominen pelastus- ja ensihoitopalveluiden tilojen rakentamiselle ja niiden asiakirjahallinnalle.

Veli-Pekka Ihamäki
pelastusjohtaja
Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos

Kimmo Markkanen
palveluyksikköjohtaja
Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos